

POSTAWIĆ SIĘ (73) *vb pf*

się (51), się (22).

o jasne. ◇ *W inf* -sta- (20), -stã- (2); -sta- : -stã- *RejPos* (7:1), też *RejKup*. ◇ *W imp* prawdopodobnie -stã- (tak w postawić). ◇ *W pozostałych formach* -sta-.

inf postawić się (25). ◇ *fut 1 sg* postawię się (4). ◇ *2 sg* postawisz się (5). ◇ *3 sg* postawi się (11). ◇ *1 pl* postawi(e)my się (2). ◇ *2 pl* postawicie się (1). ◇ *3 pl* postawią się (1). ◇ *praet 2 sg m* postawiłeś się, -ś się postawił (2). ◇ *3 sg m* postawił się (6). ◇ **[3 pl m pers** postawili się.] ◇ *imp 2 sg* postã(w) się (1). ◇ *1 pl* postãwmy się (1). ◇ *3 pl* niech się postawią (1). ◇ *con 3 sg m* by się postawił (2). ◇ *1 pl m pers* bychmy się postawili (3) *RejKup*, *RejPos* (2), byśmy się postawili (1) *GliczKsiqż*. ◇ *2 pl m pers* byście się postawili (1). ◇ *3 pl m pers* by się postawili (2). ◇ *con praet 3 sg m* by się był postawił (1). ◇ *part praet act* postawiwszy się (3).

Sł stp notuje, *Cn brak*, *Linde* także XVII – XVIII w.

1. Pojawić się, znaleźć się gdzieś lub u kogoś, stanąć przed kimś (43) :

postawić się komu (2): Potym Iezus rzékl ku oyttzom świetym: [...] przez tę krotką chwilę tu mie doczekáycie/ zalie wám fie postãwię/ gdy matkę moię łmutną przod pocieffę/ ij apoftoły s kłopotu wybawię. *OpecŻyw* [162]v. *Cf* »jawnie postawić się«.

postawić się przed kim (1): Słuchay co thu Pan powiãdãc raczy [...]: Iż wiemci iã żeś ty iest Symon fyn Ionãfow/ ále gdyś fie nãwrocił do mnie/ á postãwiłes fie przed Boftwem moim/ [...] iuz będyesz zwan Piotrem *RejPos* 276v.

postawić się gdzie (3): [sołtys] wpowiecie ma fię postãwić na mieyfczu zbroinie według ftatutu pod utraczeniem oliadłoczy łwey *ConPiotr* 32v; *RejPos* 18v; iż kościłte y mięsiłte ciãło łwoie prawdziwie [Pan Jezus] przez zãmknione drzwi y mury y ściãny wnieść/ y postãwić fię w szrodku vczniow z nim [tj. w ciele] raczył. *SkarKaz* 204a.

Zwroty: [»postawić się na czas [który]«: [O zjeździe w Chodczu innowierców] będą-li milczeć a w niczym się nie ozywać, br. Jirzy Izrael czasem swoim ma do nich pisać krótko a protestować, iż bracia się postawili na czas od nich złożony i na żãdość ich etc., iżby wyrozumieć mogli, co czynią *AktaSynod* I 261.]

»jawnie postawić się [komu]« = *wystąpić publicznie* (1): [Luter] pifał do niego [cesarza] áby go bronil [...] od prześlãdowiec/ ktorym fie oprzykrzył o prawdę bożã/ ktorã iawnie kãzdemu powiãdam/ áż fie iãwnie kãzdemu postãwię/ á vznãc dam w czymbych wykroczył *BielKron* 195v.

[*Szereg*: »postawić się i sieć«: Tesh w.k.m. raczi wiedziecz o Tomsze, czo bil u mnie chłop prosthy, ktori nazwał się Stephan i postawił szie szwoiã szilã i siadł na moim stoliczu i na gospodarsthwie *CorfusDocum* 1564 nr 123.]

Przen (1) :

Zwrot: »w rząd się postawić« = *zaliczyć się do kogoś* (1): Zã czym weszli [Sapiehowie] z dawności w Senatorłkie koło/ Y tãk ieden po drugim łtawãli nã czoło. Ktorym łtopniem y tyś fię w tenze rząd postãwił *SapEpit* Bv.

α. Przed Bogiem (35) :

αα. *W miejscu kultu lub w stanie duchowego (religijnego) obcowania z Bogiem [w tym: przed kim, przed czym (4)] (6)* : Ludzki wślytek narod nychc lie przed Pánem poštáwyą/ A nychc [...] Páná błogofłáwyą *LubPs ff3v*.

postawić się czym [prawdopodobnie: z czym] (1): Czymże lię poštáwię przed Pánem [*In quo praeoccupabo Dominum?*]/ á náklónię lię przed Bogiem nawyźłym? izáli do niego przyidę z ofiárami y z ćielcy roczniemi? *BibRadz Mich 6/6*.

postawić się z czym (2): Myślę iáko lię spráwię Chrytułowu Pánu y Bogu memu [...]: gdy ípyta: Coś mi zrobił? wiele y iákicheś mi pożytkow przyczynił? A ia z czym lię poštáwię? co vkażę? *SkarKaz* (2v. Cf »postawić się przed świętym majestatem«.

postawić się gdzie (2): vcz lie/ iáko lie małz poštáwić ná káżdym mieyfcu zgromádenia iego fwiętego. *RejPos 352*. Cf »postawić się przed świętym majestatem«.

Zwroty: »[gdzie] postawić się [z czym] przed świętym majestatem« (1): izby był ten dzyeń w roku wyzwolony ku ześciu wiernych Pánfkich do domu [...] ku chwale Pánfkiey zbudowánego [...]/ á izby lie tám poštáwili wzyfcy s ftałemi á z wiernemi fercy przed fwiętym Máyeftatem iego *RejPos 349*.

»postawić się przed oblicznością [bożq]« (1): NVíz spráwą myflá zśfedwśly lie ípołu/ rozráduemy lie pánu fwemu [...]/ á poštawmy lie przodkiem/ przed oblicznością iego *RejPs 140v*.

ββ. *Na sądzie boskim (29)* :

postawić się na co (3): [...] wiedząc pewnie ná iákie frogie dekretá á ná iákie okrutne pomfty tám lie poštáwić ma/ iefli go znaydzyefz w tey złey ípráwie á w tey márney omylności iego. *RejPos 192v*. Cf »postawić się na sąd«.

postawić się przed kim, przed czym (12): We wślytkich tedy rzeczách człowiecze/ patrzáy na twoie dokonaniyé/ a iáko lie przed ísprawiedliwym^m fędzią poštawifl/ ktorému nitz nie iefł tajemno *OpecŻyw 191; RejAp 194*; przez ktore [*panny głupie*] lie známionuią ludzye fwiátá tego/ ktorzy lie vdáli zá rofkofzámi iego/ á o tey gotowości iákoby lie przed Pánem poštáwić mieli/ nie namniey nie myflá. *RejPos 6v, 190v marg, 258v*. Cf »postawić się przed majestatem«, »postawić się przed sądem bożym«.

postawić się z czym (11): Stem lię poštaw czos tu ísprawjł *RejKup t7, v7, x3, x4, z6v, Aa*; Náuka ftráfzna iáko lie mamy poštáwić z liczbą fwego włodárfthwá przed Pánem fwoim *RejPos 190v marg*; z iákiami lie thám íspráwami poštáwifz/ z tákiami teź ofádzon będziefz. *RejZwierc 178*. Cf »postawić się przed majestatem«, »postawić się na sąd«.

postawić się w czym [= jako jaki] (2): iz iuz ná then czás nikt lie nie obierze áni ná zyemi áni ná niebye ktoby/ thoby iuz czo pomoc miał/ iefliże lie tám poštáwifz w tych złościách á omylnościach fwoich. *RejPos 260*. Cf »postawić się przed majestatem«.

postawić się gdzie [zawsze: tam] (7): *RejKup t3*; bo iáko zeydzie s fwiátá thego/ ták lie tám poštáwić muśi *RejAp 97*; gdyż to iefł pewna/ iz káždy thák iáko tu zeydzye ták lie teź tám ná on czás poštáwić muśi. *RejAp 125v*; A co iefzcze nam iefł nafráfzliwífzego á nafrozífzego/ iz poštáwifzy lie tám/ dopiro máią być ízacowane íspráwy náfze. *RejPos 190v, 7v, 260; RejZwierc 178*.

Zwroty: »postawić się na liczbie« = *zdać rachunek przed Bogiem (1)*: Słuchayże co then nędzny włodarz vczyñił. Gdy iuz obaczył iz fobie niczym pomoc nie miał po wzyęciu włodárfthwá fwego/ ízukał thu zá żywotá fwego/ á tu ná tym nędznym fwiecie/ rátkunku á wfpomozenia fwego/ áby tu

wždy był łobie iákich przytaciół nábył/ s ktorymiby łie był poštáwił ná oney liczbye łwoiey *RejPos* 193.

»postawić się przed majestatem [bożym]« [*w tym: z czym (2), w czym (1)*] (6): *RejAp* 95; A żebychmy ze wdzięcznoścya łerc náłzych poštáwili łie przed łwiętyem Máyełtatem łego w niewinnołcyach łwoich *RejPos* 21; Gdyż to pewno łie łmy/ iż łie ták poštáwić mułłmy czáłu łádu łwego przed Máyełtatem Pána łwego/ iáko zeydzyemy s tego łwiátá mizernego á nłkczemnego. *RejPos* [278]v, 7v, 166, 319.

»postawić się na sąd (Pana), na łądzie Pańskim, przed łądem bożym« [*w tym: z czym (1)*] (2:1:1): Iuż w iákiey łpráwie zeydzyełz zá żywotá łwego/ Ták łie mułłz poštáwić ná łąd Pána twego. *RejWiz* 164; á łzby zachowywáli czyłte łumnłenie/ aby tak połtháwili łię z łim bełpieczłnie przed łądem Bożym *BibRadz Eccle arg; RejAp* 173v; *RejPos* 7v.

Szereg: »postawić się a ukazać się« (1): A ták ktorykółwiek łie tákı poštáwi á ták łie vkáże ná thym łądzye Páńłkim/ iuż pewno zoltáne pod łym dekretem w łhych kłięgach żywotá *RejAp* 173v.

a. Stanąć gospodą [u kogo] (1) : á przyplýnáwłzy [*Appollon*] thám/ poštáwił łie v gołpodarzá łwego Strángwileiá *HistRzym* 18.

2. Zachować się w jakiś sposób, dać się poznać jako ktoś, jakiś [w tym: jak (21)] (29) : Ezop łie cudłne poštáwił/ Iáwłzy go pod drzewem połádzł. A gdyłta łiedziáłá obá/ Nákládl Ezop przedeń chlebá *BierEz* A3; *GlabGad* O3v; Lekarz łedy/ kłedy do łniemocnego przyydzłe/ ma ochotłne łye poštáwić/ á choremu dobrá potuchę vkázáć *SienLek* 23v; *GórnDworz* N2; Zwłázczá owı młódzłeńcy/ co chodzą wıtáıąc/ Rad łie pięknłe poštáwi/ pienuędzy zyczáıąc. *BielSat* C4 [*idem BielRozm*]; Przyłmi zá wdzięczłne/ poki łie zgotuię Co godłnieyłzego/ czymbych moğł zábáwić/ Vłzy łwe/ y łam łepyey łie poštáwić. *KochSz* A2; *WisznTr* 5; *BielRozm* 22.

postawić się komu, czemu (12): OpecŻyw 25; A on [*młódzłenłec*] ochotłne łie łjm [*panu Swawoli i łego łworzanom*] poštáwił/ a rád s łimi połzedł. *ForCnR* B2; Ná ołtátek oyczyzłnye/ rodzłcom/ przyyacyelom/ krewnym/ powłnowátym/ y łnłłym łudzyom włpołek/ żebyłmy łie dobrze/ poczełłnye poštáwili/ z łas áby łm łłowo dobre y łocyechá dobrá vrołła. *GliczKsıqż* Ov; A łni mu łpówdzłeli/ Iełli łię poštáwłłz łáłkáwłe [*Si fueris in bono populo huic*] łudowı łemu á łpodobáłz łię łm/ y dáłz łm łáłkáwá łpówdzł/ łedyć będą łłżebłnłki łwemı po włzyłki czáły. *BudBib* 2.Par 10/7; *WerGołc* 230; *LatHar* 279 [2 r.]; *SkarKaz* 416b; Nie ták łen cłężko łtęka/ ktory łiepówołı Poštáwi łie chorobłe/ y łne ták go bılı. *GosłCast* 24. *Cf postawić się komu jakim; Przysłowıe.*

postawić się komu jakim (1): [*Ustazanes*] nárzekał y łykał płácząc/ á mowıąc: Ach łłne nędzłnemu/ iákım łi łię P. Bog poštáwi/ łzem łię go záprzeć łmıál? *SkarŻyw* 304.

postawić się przeciw komu (1): A łełlıż łełzcze y przeto łłne połłuzłnłmi łe będzłećłe/ á vplnłe łie przećıw łłne poštáwıćłe [*sed ambulaveritis mecum adverso*]. Łedy ła łeż w łnłewłe łwem zábłeżę wam *BibRadz Lev* 26/27.

postawić się czym [= przez co] kim (1): Hac re łtrenuum se virum praebuit, Tą rzeczą mężłnym pachołkłem poštáwił łie. *Mqcz* 420c.

postawić się z czym (1): Iście by swoiey rzeczy/ tak nie źle poprąwił: Ktho by sie obczyńnie/ s czytaniem poštawił. Aby iedno po Polku czytał z rozeznáním [...]: Wtąpił by tak s Kryštufem/ iako Lotr do Ráiu. *BielKronCies* Mmm3.

W charakterystycznych połączeniach: postawić się cudnie, dobrze ((na)lepiej) (4), łaskawie, miętko, mile, nie powoli, obyczajnie, ochotnie (3), ostro, pięknie (2), poczesnie, stale, upornie; postawić się mężnym pacholkiem.

Przysłowie: Iako się poštawisz Pánu Bogu/ takci się poštawi P. Bog *LatHar* 279.

Przen [ku komu = wobec kogo] (1) : I Akokolwiek łzczęścié ku mnie łye poštawi/ Bądź radości/ bądź mié fráunku nábwai: Pánu ia dźiękować będę ze wzyłtkiégo *KochPs* 46.

a. *W starciu zbrojnym (3)* : Chłopiéby byli mężni lecz przypraw nie máia/ Srogo sie poštawiwłzy/ potym vciekáia. *RejZwierc* 243.

postawić się komu (1): Lecz gdy w kupie y zgodzie łtoia/ mocno się káždemu nieprzyaciélowi poštawia. *SkarKazSej* 676b.

W porównaniu (1): (*nagł*) Mołkwicin. (-) Mołkwá to iuz też wiemy co to zá pánowie [...]. A też łá miłofierni/ bo nie bárzo bijá/ Rádfzey kiedy im ciężko w łzeline się krijá. S pirwotkuć sie poštawi by miał zyeść káždego/ Ale potym do lálá małz poštá pewnego. *RejZwierc* 242v.

a. *Wykazać się [z czym] (1)* : O pewności te⁸⁰ przyłzčia vchoway Boze z łábá się wiára poštawic *SkarKaz* 1a.

b. *Popisać się (3)* : Mieyfcka myłz chcąc sie poštawic/ Ięłá myłzy wieśney prołic. [...] Y wełzły łá do łpizárnie/ [...] Przypráwivłzy łtoł zá nim łiadłý/ Kofłztowne potráwy iádłý. *BierEz* M3v.

postawić się przed kim (1): Kret będąc łlep z przyrodzenia/ Nie ma łłuchu ni woniánia: Y chcąc się niegdy poštawic/ Przed łwą mátká iáł tak mowic: Mátko cół wielkiego widzē/ Y łilny trzałk młotow łłyzē: Alboć tu iest bliłko kowal/ Bo mi ogniem ktoł záwoniał. *BierEz* L4v.

postawić się z czym (1): Drudzy z wymowá y rozumem poštawic się ná łeymie chcá/ áby łobie mnímánia v ludzi nábywáli. *SkarKazSej* 694a.

c. *[Sprzeciwić się [przeciw czemu]*: A zasie o tę *Konfesyjá* wszczęło się wielkie sprzycanie. Abowiem p. Iwan [...], a przy nim x. Sarnicki [...] tego się przeciw temu obadwaj postawili, na to widząc, iżby insza konfesyja była spisana. *AktaSynod* I 67.]

3. *Ostać się, wytrwać, nie ulec [przed czym = wobec czego] (1)* : Przed oblicznością zágniewánia iego kto sie poštawi [*Ante faciem indignationis eius quis stabit*]? Y ktho mu sie záłtawi czáfu gniewu popędliwołci iego? *Leop Nah* 1/6.

4. *[Zwrot: »pod tytuł postawić się« = nazwać się*: Lecz tego [*Jezus*] nie vczynił/ ale sie ołobno nierowno pod inłzy tytuł poštawil. To iest/ nie názwáł sie áni łamym/ áni prawđziwym Bogiem/ ale poštáncem iego/ á ktemu Iefufem pomázáncem *BudArt* R6v.]

Synonimy: **1.**, **2.** *okazać się; 1. należć się, przyłc, znależć się; 2.b. pochwalic się, podać się, pokazać się, popisać się.*

Formacje współrdzenne cf 1.STAĆ.

Cf **POSTAWIENIE**